

List otwarty o sytuacji dotyczącej praw człowieka na Białorusi: represje wobec prawników i adwokatów

My, niżej podpisani, zauważamy fundamentalny kryzys rządów prawa i praw człowieka na Białorusi oraz nasilenie represji politycznych wobec społeczeństwa obywatelskiego. Potwierdzają to wydarzenia ostatnich tygodni, obejmujące zakrojone na szeroką skalę przeszukania prowadzone w całym kraju, odbywające się taśmowo, niesprawiedliwe procesy sądowe, niepraworządne wyroki.¹

Nasze najgłębsze zaniepokojenie budzi przybierająca na sile praktyka prześladowań prawników i adwokatów, prezentujących aktywną postawę zawodową i obywatelską².

W styczniu 2021 r. został zatrzymany obrońca praw człowieka i prawnik **Leonid Sudalenko**³, od wielu lat reprezentujący interesy ofiar naruszeń przed Komitetem Praw Człowieka ONZ. Podczas przeszukania zarekwirowano poufne materiały obejmujące jego korespondencję z Komitetem. Postawione mu zarzuty dotyczą „organizacji przygotowań do działań rażąco naruszających porządek publiczny oraz finansowania działalności o takim charakterze”.

Na początku lutego zatrzymani zostali obrońcy praw człowieka i prawnicy: **Syarhei Drazdouski**⁵ oraz **Aleh Hrableuski**⁶, reprezentujący Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych – organizację, która zainicjowała proces ratyfikacji przez Białoruś Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych. Istota zarzutów nie jest znana, obrońcy zatrzymanych zostali zobowiązani do nieujawniania informacji.

Od sierpnia 2020 roku trwa postępowanie karne wobec członka Rady Koordynacyjnej, prawniczki **Liliyi Vlasovej**⁷, partnera tytularnego kancelarii prawnej „VMP Vlasova, Mikhel i Partnerzy”, oskarżanej o zaległości podatkowe.

Stosowaną systemowo praktyką administracyjną stały się sankcje przeciwko aktywnym adwokatom, występującym jako obrońcy klientów w sprawach motywowanych politycznie lub otwarcie wyrażających własne zdanie. Już od pół roku toczą się postępowania karne wobec adwokatów **Maxima Znaka i Illi Salleia**⁸ (Znak pozostaje w areszcie, Salleiowi przedłużono areszt domowy).

¹ <https://www.osce.org/odihr/478669>

² <https://spring96.org/en/news/100179>, <https://www.icj.org/belarus-icj-alerts-un-human-rights-council-about-the-situation-of-human-rights-and-the-legal-profession/>

³ https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2021/EN_HRL_20210120_Belarus_Judicial-harassment-of-lawyer-Leanid-Sudalenka.pdf

⁴ <https://lawyersforlawyers.org/wp-content/uploads/2021/02/Letter-Leanid-Sudalenka-L4L-Law-Society050221.pdf>

⁵ <https://enil.eu/news/stop-the-pressure-on-csos-in-belarus/>

⁶ https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2021/EN_HRL_20210226_Belarus_Judicial-harassment-and-detention-of-lawyer-AlehHrableuski.pdf

⁷ https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2020/EN_HRL_20200902_Belarus_Arrest-of-lawyer-Lilia-Vlasova.pdf

⁸ https://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2020/09/Belarus-Statement_lawyers_Illia-Saley_MaksimZnak_org.pdf

⁹ https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2020/EN_HRL_20200924_Belarus_Detention-of-lawyers-Ilya-Salei-and-Maksim-Znak.pdf

Obydwoj zostali zatrzymani i oskarżeni o dopuszczenie się „publicznego podżegania do działań na szkodę bezpieczeństwa narodowego Republiki Białoruś”.

W lutym 2021 roku pięcioro adwokatów zostało pozbawionych prawa do wykonywania zawodu. Wobec **Maksima Konona**, **Liudmily Kazak**¹⁰, **Kanstantsina Mikhela**, **Mikhaila Kirilyuka**¹¹ decyzję wydała Komisja ds. Działalności Adwokackiej Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Białoruś, zaś decyzję dotyczącą osoby **Vladimira Sazanchuka**¹¹ podjęło Mińskie Kolegium Adwokatów. Pozbawienie wszystkich pięciorga adwokatów prawa do prowadzenia praktyki zawodowej ma oczywiste podłoże polityczne. Smutkiem napawa fakt, iż organy samorządu adwokackiego również stają szerzycielami represji wobec tych, których powinny chronić i reprezentować.

Za podstawę pozbawienia statusu adwokata **Liudmily Kazak** posłużyła kara administracyjna za „niepodporządkowanie się zgodnemu z prawem żądaniu funkcjonariuszy milicji”, podczas gdy to właśnie wobec Kazak dopuszczono się jednocześnie kilku naruszeń: została ona bezprawnie zatrzymana poprzez uprowadzenie, uwięziona, odebrano jej dokumenty zawierające tajemnicę adwokacką, jednak to na nią nałożono grzywnę administracyjną i sankcje dyscyplinarne. W rzeczywistości Kazak została ukarana za reprezentowanie interesów aktywistów politycznych, w tym również Marii Kolesnikovej (tym samym stała się już czwartym szykanowanym adwokatem Kolesnikovej).

Maksim Konon został pozbawiony statusu adwokata, ponieważ wcześniej był ukarany aresztem administracyjnym za udział w proteście w mieście Braśław. Jednak nie brał on udziału w wiecu, a odebranie prawa do wykonywania zawodu wiąże z obroną ofiar tortur, dziennikarzy i publicznie wyrażonym stanowiskiem o braku dochodzeń w sprawach, gdzie dopuszczono się przemocy. Konon został zatrzymany w celu odbycia kary aresztu administracyjnego, kiedy udał się do aresztu śledczego jako obrońca dziennikarki Yekateriny Borisevich, zatrzymanej w głośnej sprawie politycznej „Zero promili”.

Partner Zarządzający kancelarii adwokackiej „VMP Vlasova, Mikhel i Partnerzy”, **Konstantsin Mikhel**, został pozbawiony statusu adwokata za rzekomy udział w akcji protestu, chociaż zatrzymano go przed własnym domem.

Członek Rady Koordynacyjnej, **Mikhail Kirilyuk**, został pozbawiony statusu adwokata za „niestosowne wypowiedzi pod adresem władzy”.

Vladimir Sazanchuk był adwokatem opozycyjnego polityka Mikalaia Statkevicha i video-blogera Dmitrya Kazloua. Wcześniej publicznie wyrażał krytykę wobec władzy za piętrzenie przeszkód wobec adwokatów pełniących obowiązki zawodowe i odmawiał składania zobowiązań o nieujawnianiu informacji.

Żądanie od adwokatów podpisywania oświadczeń o nieujawnianiu informacji właściwie w każdej umotywowanej politycznie sprawie karnej stało się praktyką, służącą wywieraniu nacisku i utrudnianiu

¹⁰

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2020/EN_HRL_20201008_Belarus_Arrest-and-judicial-harassment-of-lawyer-Liudmila-Kazak.pdf

¹¹ <https://news.tut.by/economics/719615.html>

¹¹ <https://defenders.by/news/tpost/5bjr34rjk1-advokat-vladimir-sozonchuk-lishen-litsen>

prowadzenia działalności zawodowej na Białorusi, na równi z faktyczną cenzurą, wspieraną przez Białoruskie Narodowe Kolegium Adwokatów, co potwierdzają liczne pisma i wypowiedzi.

Wcześniej, jeszcze w październiku 2020 roku, Ministerstwo Sprawiedliwości pozbawiło prawa wykonywania zawodu adwokatów **Aliaksandra Pylchankę**¹² i **Yulię Levanchuk**¹³.

Adwokat **Yulia Levanchuk** została pozbawiona statusu adwokata po publicznej wypowiedzi o torturach, którym został poddany jej klient, chociaż oficjalnie wskazano inną przyczynę.

Aliaksandrowi Pylchance cofnięto licencję za wywiad¹⁴, w którym mówił on o przemocy ze strony funkcjonariuszy organów ścigania, co, według Ministerstwa Sprawiedliwości, stanowi „działania dyskredytujące adwokata i adwokaturę”. 26 lutego 2021 roku wniesiona przez adwokata apelacja została odrzucona przez Miński Sąd Miejski¹⁵. W ten sposób powstał precedens pozbawiania adwokatów uprawnień zawodowych za wyrażenie opinii prawnej.

Problemy związane z realizacją prawa do obrony w kontekście praw adwokatów podniosła w swoim raporcie o sytuacji na Białorusi Wysoka komisarz Narodów Zjednoczonych ds. praw człowieka: „*Na Białorusi adwokaci, będący obrońcami w sprawach drażliwych politycznie czy w sprawach dotyczących naruszeń praw człowieka, zostali poddani naciskom, prześladowaniom, zastraszani za wykonywanie swojej działalności zawodowej. Grozi im wydalenie z adwokatury lub sankcje dyscyplinarne ze strony kolegiów adwokackich - organów pozbawionych niezależności i w pełni kontrolowanych przez Ministerstwo Sprawiedliwości*”.¹⁶

Raz jeszcze przypominamy, że Zasada 16 „Podstawowych Zasad ONZ dotyczących roli prawników” (1990 r.) wymaga od rządów zapewnienia prawnikom możliwości wykonywania wszystkich obowiązków zawodowych w warunkach „*wolnych od gróźb, przeszkód, zastraszania i nieuzasadnionej ingerencji*”, a także zagwarantowania prawnikom środowiska zawodowego, w którym nie będą oni „*podlegać ściganiu i sankcjom o charakterze sądowym, administracyjnym, ekonomicznym ani innym sankcjom za jakąkolwiek czynność, wykonaną zgodnie z powszechnie uznawanymi obowiązkami zawodowymi, normami i etyką*”. Zasada 17 stwierdza zaś, że „*w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa prawników w związku z pełnieniem przez nich swoich funkcji, władze winny zapewnić im właściwą ochronę*”.¹⁷

Wzywamy władze Białorusi do natychmiastowego zaprzestania wszelkich form prześladowań i zastraszania prawników oraz adwokatów, do niezwłocznego uwolnienia Maxima Znaka, Illi Salleia, Leonida Sudalenko, Aleha Hrablouskiego, Syarheia Drazdouskiego i cofnięcia wszelkich oskarżeń administracyjnych oraz zarzutów karnych zarówno wobec nich, jak i wobec Liliyi Vlasovej, Liudmily Kazak i innych adwokatów. Żądamy zapewnienia prawnikom i adwokatom wszelkich warunków,

¹²

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2020/EN_HRL_20201125_Belarus_Situation-of-lawyer-Aleksandr-Pylchenko.pdf

¹³

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/HUMAN_RIGHTS_LETTERS/Belarus_-_Bielorussie/2020/EN_HRL_20201019_Belarus_Revoked-license-of-lawyers-Aleksandr-Pylchenko-and-YuliaLevanchuk.pdf

¹⁴ https://www.americanbar.org/groups/human_rights/reports/belarus-disbarment/

¹⁵ <https://defenders.by/news/tpost/lujcxe7611-aleksandru-pilchenko-otkazali-v-udovletv>

¹⁶ <https://news.un.org/ru/story/2021/02/1397472>

¹⁷ https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/role_lawyers.shtml

niezbędnych do prowadzenia działalności zawodowej bez jakichkolwiek przeszkód, szykanowania, zastraszania czy nieuzasadnionej ingerencji ze strony władz. Także konieczne jest przywrócenie uprawnień adwokackich następującym osobom: Aliaksandr Pylchanka, Yulia Levanchuk, Liudmila Kazak, Maksim Konon, Konstantsin Mikhel, Mikhail Kirilyuk i Vladimir Sazanchuk.

Lista sygnatariuszy:

Helsińska Fundacja Praw Człowieka (Warszawa, Polska)

Belarusian Helsinki Committee, Belarus

Human Rights Embassy, Republic of Moldova

Lawyers for Lawyers, The Netherlands

Article19, United Kingdom

Public Association "Dignity", Kazakhstan

Centre for the Development of Democracy and Human Rights, Russia

Human Rights Club , Azerbaijan

Promo LEX, Moldova

Vostok SOS, Ukraine

Human rights center Postup, Ukraine

Social Action centre, Ukraine

Index on Censorship, United Kingdom

Public Verdict Foundation, Russia

Center for Civil Liberties, Ukraine

Human Rights Center "Memorial", Russia

Paris Bar, France

Centrum Białoruskiej Solidarności, Poland

Prospect Foundation, Poland

People in Need, Czech Republic

The Barys Zvozkau Belarusian Human Rights House, Lithuania

International Rehabilitation Council for Torture Victims (IRCT), International NGO

humanrights.ch, Switzerland

Citizens Network Watchdog Poland, Poland

The Warsaw Bar Association, Poland

Fundacja Dobra Wola, Poland

Libereco - Partnership for Human Rights Germany, Switzerland

International Partnership for Human Rights (IPHR), Belgium

Pradmova, Portugal

Human Rights Initiative, Ukraine

Human Rights Center of Azerbaijan, Azerbaijan

Netherlands Helsinki Committee, Netherlands

Public Verdict Foundation, Russia

Civil Liberties Office, Tajikistan

Kazakhstan International Bureau for Human Rights and the Rule of Law, Kazakhstan

Helsinki Citizens' Assembly – Vanadzor, Armenia

Associació RAZAM Bielorusos de Catalunya, Spain

Saenko & Partners Law Firm, Ukraine

Ivan Saenko, Lawyer, Ukraine

Tsaplin Oleksandr, lawyer, Ukraine

Ralf Kämmer, Rechtsanwalt Berlin, lawyer, Deutschland

Adw. Tomasz Wilinski - WILINSKI LEGAL, lawyer, Poland

Konstantin Shalota, lawyer, Ukraine